

PO KIEKVIENOS ŽIEMOS (RINKIMŲ) – ŠILUMOS ŪKIO REFORMA?

Lietuvos šilumos tiekėjų asociacija

Lietuvoje kasmet augant biokuro vartojimui, centralizuotas šilumos tiekimas tampa vis „žalesnis“, o importuojamų gamtinių dujų šilumos ir elektros gamybai suvartojama vis mažiau. Nuostoliai centralizuoto šilumos tiekimo tinkluose sumažinti nuo 32,3 proc. iki 15,75 proc. Lyginamosios kuro sąnaudos nuo 101,70 kg n.e./MWh sumažintos iki 92,12 kg n.e./MWh. Šalies šilumos gamintojai modernizuoja įmonių gamybos procesus, diegdami pažangiausias technologijas taupo vartotojų pinigus. Apie 310 mln. eurų (apie 1070 mln. Lt) – tiek kasmet vartotojai sutaupo lėšų dėl šilumos tiekimo įmonių įgyvendintų investicinių projektų. Tačiau pereinant iš šilumos gamybos ir tiekimo dalies į šilumos vartojimo sektorių, rasime visiškai priešingą situaciją.

Pagrindiniai centralizuotai tiekiamos šilumos vartotojai yra daugiabučių namų gyventojai, kurie gyvena sovietinės statybos nešiltintuose namuose. Šių daugiabučių butuose, norint užtikrinti higienos normose nustatytą patalpų temperatūrą (18–20 °C), būtina patiekti 2, 3 ar net 5 kartus daugiau šilumos, lyginant su renovuotais (šiltintais) ar naujais pastatais. Institucijos, atsakingos už šilumos suvartojimą daugiabučiuose, vis dar nėra, todėl gyventojai palikti likimo valiai, o šilumos tiekėjams tenka išrašyti kiekvieną mėnesį beveik 700 tūkst. sąskaitų gyventojų butams. Renovuotų ir naujų daugiabučių butai suvartoja nedaug šilumos ir jokių nusiskundimų jų gyventojai neturi, gyvenantys netvarkinguose daugiabučiuose kenčia nuo

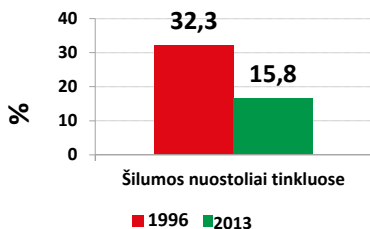
didelių sąskaitų už šilumą, o politiką formuojančios institucijos nepadaeda gyventojams taupyti per kiauras jų sienas iššvaistomos šilumos, tik kalba apie kažkokią mistinę „šilumos ūkio pertvarką“.

Šildymo sąskaitų ažiotžas kyla po kiekvieno šaltesnio (vėjuoto, atšiauraus) mėnesio: pasipila skundai ir įtarinėjimai, išauga kompensacijų už šildymą ir PVM mokestį mažinančios sumos, pradedama ieškoti kaltų, o politikai suskumba vykdyti šilumos ūkio reformas. Bet tai jau kartojasi bene du dešimtmečius, o padėtis mažai keičiasi. Dalies vartotojų nepasitenkinimo priežastys labai aiškios: šildymo sąskaitos 2–3 šalčiausius mėnesius yra per didelės, lyginant su gaunamomis pajamomis. Dar svarbiau,

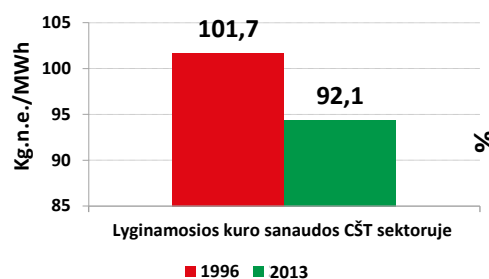

LIETUVOS ŠILUMOS TIEKĖJŲ ASOCIACIJA

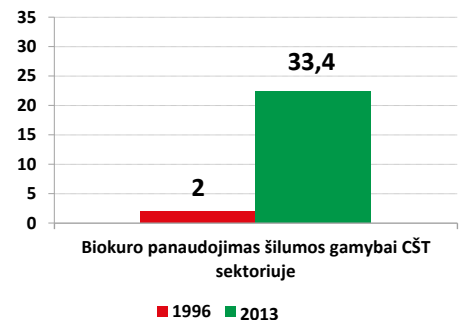
ŠT įmonių įgyvendintų projektų ekonominė nauda vartotojams

Kasmetinis sutaupymas dėl geresnės vamzdinių kokybės
~104 mln. Eur

Kasmetinis sutaupymas dėl efektyvesnės šilumos gamybos
~38 mln. Eur

Kasmetinis sutaupymas dėl pigesnio kuro naudojimo
~87 mln. Eur

Įrengus automatinius šilumos punktus 75 proc. visų šildomų pastatų vartotojai kasmet sutaupo
~ 81 mln. Eur

VISO: kasmet vartotojai sutaupo
104+38+87+81 = 310 mln. Eur

2013 m. šilumos vartotojai už šilumą sumokėjo – apie 542 mln. Eur.

Jeigu nebūtų įmonių investicijų į sąnaudų mažinimą, vartotojai būtų sumokėję – apie 851 mln. Eur, šilumos kaina siektų apie 11,3 Euro ct/kWh be PVM (2013 m. vidutinė kaina buvo 7,2 Euro ct/kWh be PVM)

kad jų negalima pačiam paveikti, kaip kad reguliuojant dujų ar elektros suvartojimą. Nepasitenkinimas dažniausiai nukrypsta į šilumos tiekėjus – jie gi pateikia sąskaitas už suvartotą šilumos energiją.

Politikai jautriai reaguoja į gyventojų nepasitenkinimą ir reguliariai inicijuoja šilumos ūkio

pertvarkas, reformas ar šiaip „pagerinimus“. Ne išimtis, matyt, bus ir šie metai, nes vis garsiau kalbama, kad šilumos ūkį reikia perimti valstybei, konkurencija neduoda laukiamų rezultatų, šilumos perdavimo tinklus reikia atskirti nuo šaltinių ar panašiai. Susidaro įspūdis, kad tokių reformų siūlytojai net nesivargina susipa-

žinti su tarptautine praktika ir bando išradinėti „lietuvišką dviratį“ šilumos ūkyje. Prieš imantis naujų iniciatyvų pravartu atidžiau pažvelgti į tuos skirtumus, kurie susiformavo Lietuvos ir kaimyninių šalių šilumos ūkiuose, nes tokios priešpriešos tarp šilumos tiekėjų ir vartotojų kitose valstybėse iš esmės nėra. Kodėl?

„Biokuriniai“, „pusiau biokuriniai“ ir „dujiniai“ miestai

Eil. Nr.	Šilumos tiekimo įmonė	Šilumos kaina vartotojams su 9 proc. PVM	Biokuro dalis kuro struktūroje: apie 100 proc. „Biokurinis miestas“; apie 50 proc. „pusiau biokurinis, dujinis miestas“; apie 10–20 proc. „dujinis miestas“ (2014 m. spalio 1 d.)	Miestų skaičius	Biokuriniai miestai nuo 2016 m. sausio 1 d.	
		2014-10-01 ct/kWh				Kiek proc. vidutinio apkrovimo žiema bus padengiama biokuru?
1	UAB „Birštono šiluma“	20,28	Biokurinis miestas	1	Biokurinis miestas	80 proc.
2	UAB „Fortum Švenčionių energija“	22,05	Biokurinis miestas	2	Biokurinis miestas	100 proc.
3	UAB „Ignalinos šilumos tinklai“	20,06	Biokurinis miestas	3	Biokurinis miestas	100 proc.
4	UAB „Kaišiadorių šiluma“	21,33	Biokurinis miestas	4	Biokurinis miestas	100 proc.
5	UAB „Kretingos šilumos tinklai“	22,50	Biokurinis miestas	5	Biokurinis miestas	90 proc.
6	UAB „Lazdijų šiluma“	22,19	Biokurinis miestas	6	Biokurinis miestas	100 proc.
7	UAB „Litesko“ fil. „Biržų šiluma“	28,81	Biokurinis miestas	7	Biokurinis miestas	100 proc.
8	UAB „Litesko“ fil. „Kazlų Rūda“	26,31	Biokurinis miestas	8	Biokurinis miestas	100 proc.
9	UAB „Litesko“ fil. „Kelmės šiluma“	23,16	Biokurinis miestas	9	Biokurinis miestas	100 proc.
10	UAB „Mažeikių šilumos tinklai“	21,41	Biokurinis miestas	10	Biokurinis miestas	100 proc.
11	UAB „Molėtų šiluma“	18,43	Biokurinis miestas	11	Biokurinis miestas	100 proc.
12	UAB „Pakruojo šiluma“	27,65	Biokurinis miestas	12	Biokurinis miestas	100 proc.
13	UAB „Plungės šilumos tinklai“	21,32	Biokurinis miestas	13	Biokurinis miestas	100 proc.
14	UAB „Radviliškio šiluma“	21,34	Biokurinis miestas	14	Biokurinis miestas	100 proc.
15	UAB „Raseinių šilumos tinklai“	22,40	Biokurinis miestas	15	Biokurinis miestas	100 proc.
16	UAB „Skuodo šiluma“	28,90	Biokurinis miestas	16	Biokurinis miestas	100 proc.
17	UAB „Šilalės šilumos tinklai“	18,05	Biokurinis miestas	17	Biokurinis miestas	100 proc.
18	UAB „Šilutės šilumos tinklai“	21,81	Biokurinis miestas	18	Biokurinis miestas	100 proc.
19	UAB „Širvintų šiluma“	18,70	Biokurinis miestas	19	Biokurinis miestas	100 proc.
20	UAB „Tauragės šilumos tinklai“	20,11	Biokurinis miestas	20	Biokurinis miestas	100 proc.
21	UAB „Utenos šilumos tinklai“	16,58	Biokurinis miestas	21	Biokurinis miestas	100 proc.
22	UAB „Varėnos šiluma“	19,47	Biokurinis miestas	22	Biokurinis miestas	100 proc.
23	UAB „Litesko“ fil. „Alytaus energija“	26,61	Biokurinis miestas	22	Biokurinis miestas	80 proc.
24	AB „Kauno energija“	22,31	pusiau biokurinis, dujinis miestas	1	Biokurinis miestas	100 proc.
25	AB „Klaipėdos energija“	22,73	pusiau biokurinis, dujinis miestas	2	Biokurinis miestas	80 proc.
26	AB „Panevėžio energija“	20,75	pusiau biokurinis, dujinis miestas	3	Biokurinis miestas	90 proc.
27	UAB „Akmenės energija“	27,87	pusiau biokurinis, dujinis miestas	4	Biokurinis miestas	70 proc.
28	UAB „Fortum Joniškio energija“	30,38	pusiau biokurinis, dujinis miestas	5	pusiau biokurinis, dujinis miestas	60 proc.
29	UAB „Jonavos šilumos tinklai“	22,53	pusiau biokurinis, dujinis miestas	6	Biokurinis miestas	90 proc.
30	UAB „Litesko“ fil. „Druskininkų šiluma“	22,41	pusiau biokurinis, dujinis miestas	7	Biokurinis miestas	100 proc.
31	UAB „Litesko“ fil. „Marijampolės šiluma“	26,13	pusiau biokurinis, dujinis miestas	8	Biokurinis miestas	90 proc.
32	UAB „Litesko“ fil. „Palangos šiluma“	26,96	pusiau biokurinis, dujinis miestas	9	Biokurinis miestas	100 proc.
33	UAB „Litesko“ fil. „Telšių šiluma“	25,99	pusiau biokurinis, dujinis miestas	10	Biokurinis miestas	100 proc.
34	UAB „Litesko“ fil. „Vilkaviškio šiluma“	27,89	pusiau biokurinis, dujinis miestas	11	Biokurinis miestas	90 proc.
35	UAB „Šakių šilumos tinklai“	25,57	pusiau biokurinis, dujinis miestas	12	Biokurinis miestas	100 proc.
36	UAB „Šiaulių energija“	18,54	pusiau biokurinis, dujinis miestas	13	Biokurinis miestas	70 proc.
37	UAB „Vilniaus energija“	24,87	dujinis miestas	1	dujinis miestas	30 proc.
38	UAB „Anykščių šiluma“	27,87	dujinis miestas	2	pusiau biokurinis, dujinis miestas	70 proc.
39	UAB „Elektrėnų komunalinis ūkis“	23,08	dujinis miestas	3	Biokurinis miestas	90 proc.
40	UAB „Prienų energija“	33,26	dujinis miestas	4	Biokurinis miestas	90 proc.
41	UAB „Prienų energija“ Trakų padalinys	30,14	dujinis miestas	5	pusiau biokurinis, dujinis miestas	60 proc.
42	UAB „Šalčininkų šilumos tinklai“	29,45	dujinis miestas	6	Biokurinis miestas	100 proc.
43	VĮ „Visagino energija“	22,26	dujinis miestas	7	dujinis miestas	40 proc.

KAS DAUGIAUSIAI LEMIA ŠILUMOS SĄSKAITOS DYDĮ?

Statistiniai duomenys nepaneigiamai įrodo, kad to paties ploto, tame pačiame mieste, esant tai pačiai šilumos kWh kainai mokėjimas už šilumą atskiruose daugiabučiuose tą patį mėnesį skiriasi iki 10 kartų! Banalu, bet Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos (VKEKK) kas mėnesį pateikiami duomenys akivaizdžiai rodo, kad šilumos kaina (už kurią atsakingi šilumos tiekėjai) atskiruose Lietuvos miestuose skiriasi tik iki 2 kartų. Štai, pavyzdžiui, 2015 m. sausio mėnesį mažiausia šilumos kaina buvo Utenoje – 4,91 Eur ct/kWh, o didžiausia Prienuose, atitinkamai 9,75. Šilumos suvartojimas 60 m² ploto butuose 2015 m. sausio mėnesį renovuotuose pastatuose tesiekė apie 300 kWh, o prastiausios būklės daugiabučiuose „prarytas“ šilumos kiekis viršijo 3000 kWh per mėnesį. Sąskaita suformuojama padauginant suvartotą (iššvaistytą) šilumos kiekį iš jos vieneto kainos (Eur ct x kWh). Rezultatas toks, kad jeigu prastos būklės daugiabutis stovi „brangios“ šilumos mieste (pvz., Prienuose: 9,75 x 3000 = 292,5 Eur), šildymo sąnaudos gali tapti „kosminės“ ir beveik 20 kartų skirtis nuo tvarkingo pastato, besišildančio šiluma, pagaminta iš pigaus biokuro (pvz., Utenoje: 4,91 x 300 = 14,73 Eur). Žinoma, gali būti ir kitokia situacija, pavyzdžiui, esant pigiai šilumai prastas, neapšiltintas daugiabutis suvartos daug šilumos ir mokėjimai už šildymą gyventojams bus dideli (pvz., Utenoje: 4,91 x 3000 = 147 Eur). Skaičiai akivaizdžiai rodo, kad didžiausių šilumos sąskaitų dydį daugiausiai lemia šilumos suvartojimas, o ne šilumos kaina. Taigi viena situacijos gerinimo kryptis banaliai aiški – reikia mažinti šilumos suvartojimą pastatuose. Tačiau visi supranta, kad tai pats sunkiausias kelias, nes renovacijos pavyzdžiai ir tempai rodo, kad dar daug metų padėtis iš esmės nepasikeis. Akivaizdu, kad šiam procesui išjudinti reikia naujų minčių ir iniciatyvų. Postūmį galėtų suteikti 2012/27/ES direktyvos dėl energijos vartojimo efektyvumo įgyvendinimas. Tai leistų subalansuoti daugiabučių namų vidaus šildymo ir karšto vandens sistemas, atsirastų individualus šildymo reguliavimas ir apskaita kiekviename bute, nuotolinė duomenų nuskaitymo sistema nuo visų šilumos ir karšto vandens apskaitos prietaisų vienu metu, kas užtikrina teisingą sąskaitų išrašymą kiekvienam butui – patirtis rodo, kad taip sutaupoma apie 15–30 proc. šilumos (net nešildinant pastatų).

Deja, Energetikos ministerija vilkina direktyvos nuostatų perkėlimą į Lietuvos teisinę bazę, kas turėjo būti atlikta ir pateikta Europos Komisijai 2014 m. birželio 5 dieną. Šalia brangios kompleksinės pastatų renovacijos galėtų būti skatinami greiti etapinės renovacijos būdai, kai dotacijomis paskatinamos atskiros, viena kitą papildančios energijos taupymo priemonės, pavyzdžiui, pakeičiami visi langai, sumažinama šildančio vandens temperatūra, įrengiami balansiniai vožtuvai ir t. t.

KAS ATSAKINGAS UŽ PASTATO ENERGETINĘ KOKYBĘ?

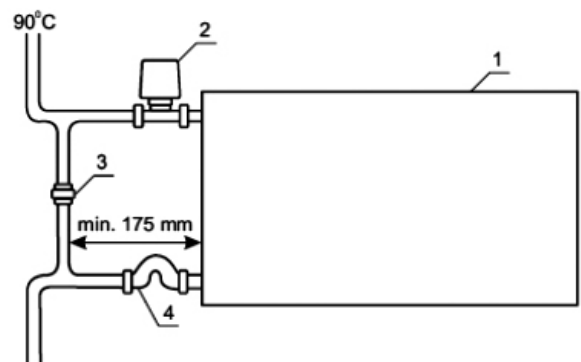
Seniai žinoma, kad šiandieninė daugiabučių pastatų priežiūros sistema paini ir neefektyvi. Tiek administratorių, tiek butų savininkų atsakomybė už taupų energijos vartojimą yra menkai reglamentuota, o daugumos pastatų išorinė būklė, jų vidaus šildymo ir karšto vandens sistemų būklė apgailėtina. Šiandien už energijos švaistymą pastatuose yra atsakingi jų valdytojai: administratoriai, savininkai ir jų organizacijos. Šilumos sąskaitos, kaip patvirtina skaičiai, labiau yra jų darbo atspindys.

Atsakomybė už šilumos tiekimą daugiabučiuose dažnai pasiklysta (išplaunama) tarp šilumos tiekėjų, administratorių, vidaus sistemų priežiūrėtojų ir t. t. Kurioziniu pavyzdžiu galėtų būti niekur nežinomas subjektas – „karšto vandens tiekėjas“. Lietuvoje šilumos tiekėjas unikaliai turi šilumą tiekti „iki buto“, tačiau didžiuosiuose miestuose neturi teisės prisiliesti prie šilumos punktų, kurie lemia šildymo kokybę pastate. Taip pat uždrausta ir prižiūrėti vidaus vamzdinius. Karšto vandens skaitiklių butuose įrengimą ir priežiūrą vykdo šilumos tiekėjas, kuris kartu yra ir karšto vandens tiekėjas, o geriamojo vandens skaitiklius įrengia ir

priežiūri vandens tiekimo bendrovės. Šilumos apskaitos skaitiklius butuose įrengia statybų bendrovės statydamos pastatus arba rekonstruodamos jų vidaus inžinerines sistemas. Greitai gali atsirasti dar vienas subjektas (įpareigotoji šalis), kuris užsiims individualaus šilumos reguliavimo ir apskaitos butuose diegimu, jeigu bus įgyvendinama naujoji Energijos vartojimo efektyvumo direktyva ir Energetikos ministerija paves šios direktyvos vykdymą dar vienam naujam subjektui.

Planuojant įvairias šilumos ūkio reformas ar tobulinimus, gal reikėtų pereiti prie šilumos tiekimo organizavimo, kuris įprastas tiek Rytuose, tiek Vakaruose – šilumos ir vandens tiekėjai savo produktus tiekia tik iki pastato įvado. O toliau jau pastato savininkų reikalas, kiek ir kaip šiuos produktus naudoti. Vakaruose šilumos ir vandens paskirstymą tarp butų ar patalpų dažniausiai atlieka samdomos sąskaitų tvarkymo kompanijos ar panašiai. Rytuose komunalinės įmonės yra atsakingos už daugiabučių pastatų vidaus priežiūrą, šilumos paskirstymą ir taupymą.

Suprantama, kad tuomet, kai „sistema“ jau uždėta ant gerų ar blogų bėgių, ją pakeisti sunku. Norint atkurti principus ir organizuoti šilumos tiekimą „kaip visame pasaulyje“,

1 – šildymo prietaisai; 2 – didelio pralaidumo termostatinis ventilis; 3 – srauto ribotuvas šildymo prietaiso jungtyje; 4 – atbulinio srauto ribotuvas.

Šilumą taupantys elementai

reikėtų paslaugas, susijusias su vandens ir šilumos paskirstymu daugiabučio pastato viduje, deleguoti vienam subjektui – **vandens ir šilumos skirstytojui**. Bendrovė, vykdanči šią veiklą, būtų vienintelė visiškai atsakinga už šilumos tiekimo kokybę nuo šilumos įvado iki buto. Ta pati įmonė, vykdanči šią veiklą, eksploatuotų šilumos punktus, reguliuotų šildymo režimus, įrengtų ir prižiūrėtų šalto ir karšto vandens skaitiklius, rūpintųsi karšto vandens tiekimu, užsiimtų individualaus šildymo reguliavimo ir apskaitos diegimu daugiabučiuose, remontuotų vamzdinius ir t. t. Vandens ir šilumos skirstytojas būtų atsakingas už šilumos ir vandens tiekimą bei taupymą daugiabučių viduje. Bendrovės, kuri vykdytų šią veiklą, pajamas sudarytų

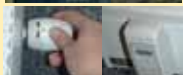

vandens ir šilumos tiekėjų atitinkamų veiklų perleidžiamos lėšos ir savivaldybės nustatytų mokesčių pajamos, rinkliavos ir t. t. Pastatų bendrasavininkiai turėtų vieną aiškų ir atsakingą pagalbininką, kuris spręstų jų aprūpinimo šiluma ir vandeniu problemas. Yra apie ką pagalvoti reformų iniciatoriams... Galėtų būti sukurtos skatinančios priemonės (nebūtinai prievolė) administratoriams (ar kitiems subjektams) visiškai perimti šilumos ir vandens skirstymo paslaugas daugiabučiuose pastatuose. Skirstymo įmonė galėtų perimti ir šilumos punktus, kurių šilumos tiekėjams eksploatuoti negalima, o gyventojai perimti savo nuosavybėn nenori.

Beje, kai lyginamos Lietuvos ir kitų šalių centralizuoto šildymo kainos, dažnai

pamirštama, kad Lietuvoje į šilumos kainas įskaičiuojamos ir didžiulės išlaidos, reikalingos kiekvieno buto aptarnavimui – t. y. dideliui kiekiui sąskaitų parengti, jų dažnam perskaičiavimui, pinigų surinkimui, skolų išieškojimui ir t. t. Šių problemų neturi kitų šalių tiekėjai, kurie parduoda šilumą ar vandenį tik pastatų savininkams. Pastato energetika – pastato valdytojų reikalas, viskas aišku ir paprasta.

KAIP ATSISKAITYMO UŽ ŠILUMĄ TVARKA VEIKIA SĄSKAITŲ DYDŽIUS?

Kita svarbi šilumos ūkio organizavimo ypatybė, kuria Lietuva išsiskiria iš kaimyninių

Daugiabučių kategorijos		2014/2015 m. šildymo sezonas (prognazuojama vidutinė šilumos kaina ~ 7,2 euro ct/kWh / 25,0 ct/kWh su PVM)			
		Atitinkamos daugiabučių namų kategorijos dalis (proc.)	Sunaudojamas šilumos kiekis 1m ² buto šildymui per mėnesį	Sunaudojamas šilumos kiekis 60 m ² ploto buto šildymui per mėnesį ir mokėjimai už šildymą	Šilumos gamybos šaltinyje sukūrenamo kuro kiekis, reikalingas 60 m ² ploto buto šildymui per mėn.
I	Daugiabučiai, suvartojantys mažiausiai šilumos (naujos statybos, apšiltinti, modernizuoti namai ir namai su individualiu šildymo reguliavimu ir apskaita)	4 proc.	~9 kWh/m ²	~540 kWh/60m ² (~39 Eur/135 Lt per mėn.)	~54 kg _{ne}
		 		28 tūkst. butų 0,08 mln. gyventojų	
II	Daugiabučiai, suvartojantys mažai arba vidutiniškai šilumos (modernizuoti ar kiti kažkiek taupantys šilumą namai. Taip pat naujos statybos namai, tačiau turintys didelius vitrininius langus, kur atitvarų varža atitinka tik minimalius šiuolaikinius reikalavimus, nedidelio aukštingumo ir mažiau energetiškai efektyvios pastato formos ir panašūs kiti).	16 proc.	~15 kWh/m ²	~900 kWh/60m ² (~65 Eur/225 Lt per mėn.)	~90 kg _{ne}
		 		112 tūkst. butų 0,32 mln. gyventojų	
III	Daugiabučiai, suvartojantys daug šilumos (pastatyti iki 1992 m., neapšiltinti, nusidėvėję, kuriuose nuo jų pastatymo dienos neatlikti jokie didesni remonto darbai. Senos nesubalansuotos vidaus šildymo ir karšto vandens sistemos, dalikliai individualiai šilumos apskaitai neįrengti, karšto vandens suvartojimą deklaruoja patys gyventojai)	60 proc.	~21 kWh/m ²	~1260 kWh/60m ² (~91 Eur/315 Lt per mėn.)	~126 kg _{ne}
				420 tūkst. butų 1,20 mln. gyventojų	
IV	Daugiabučiai, suvartojantys labai daug šilumos (senos statybos, nerenovuoti, labai prastos šiluminės izoliacijos namai. Senos nesubalansuotos vidaus šildymo ir karšto vandens sistemos)	20 proc.	~35 kWh/m ² ir daugiau	~2100 kWh/60m ² (~152 Eur/525 Lt per mėn.)	~210 kg _{ne}
		 		140 tūkst. butų 0,40 mln. gyventojų	

Šilumos suvartojimas ir mokėjimai už šilumą skirtinguose daugiabučiuose namuose

šiaurės Europos valstybių – *tai atsiskaitymui už šilumą taikomos vienanarės šilumos kainos*. O daugumoje kitų Europos šalių už šilumą įprasta atsiskaityti dvinarėmis arba daugianarėmis šilumos kainomis. Taikant dvinarės kainas kiekvieną mėnesį, apmokamos pastoviosios infrastruktūros išlaikymui būtinos sąnaudos – t. y. tuomet, kai jos susidaro (Eur per mėn.) Juk įrenginiai eksploatuojami ištisus metus, nepriklausomai nuo to, kiek šilumos vartojama. Nuolat dirba žmonės, naudojamos medžiagos ir t. t. Už faktiškai suvartotą šilumą mokama tiek, kiek jos vieną ar kitą mėnesį sunaudojama.

Lietuvoje, kitaip negu kitose ES šalyse, iki šiol už šildymo paslaugą atsiskaitoma vienanare kaina – t. y. visos šilumos tiekimo išlaidos įskaičiuojamos į energijos vieneto (kWh) kainą. Ką tai reiškia? Vasarą centralizuotai tiekiamas tik karštas vanduo, tad šiluminės energijos parduodama labai mažai. Šilumos tiekėjai nepadengia vasarą susidarantių išlaidų, tad jų apmokėjimas natūraliai „persikelia“ į šalčiausius mėnesius, kai parduodamų kilovatvalandžių skaičius išauga 3–7 kartus! Tokiu būdu **vasarą patirtos išlaidos dabar apmokamos žiemos mėnesiais**. Bet žiemos mėnesiais šildymo sąskaitos ir taip didelės dėl didžiulio energijos suvartojimo. Prisidedant vasaros išlaidų kompensavimui šildymo sąskaitos šalčiausiais mėnesiais tampa finansiškai „skausmingos“ daugeliui vartotojų. Žinoma, socialiai remtiniams gyventojams valstybė kompensuoja nekorektiškai užaukštintas išlaidas šilumai, tačiau tokiu būdu neracionaliai naudojamos bendrapiliečių lėšos (švaistomas biudžetas). Atsiskaitant vienanare kaina šilumos tiekėjai daug skolinasi apyvartinių lėšų, kad subalansuotų finansinius srautus. Dėl padidintų išlaidų už šilumą žiemą, išauga vartotojų vėlavimai už suvartotą šilumą, o tai vėl didina skolų administravimo ir finansavimo sąnaudas, kurias turi apmokėti visi šilumos vartotojai.

Taigi, didelių sąskaitų už šilumą problema kyla ne tik dėl brangių dujų ar „kiaurų“ pastatų. Jas didina ir nekorektiška atsiskaitymų tvarka. Dvinarės kainos jau taikomos atsiskaitant už gamtines dujas ir elektros energiją. Dvinarės ar daugianarės energijos kainos ir tarifai plačiai naudojami reguliuojamų monopolijų kainodaroje, nes korektiškai atspindi sąnaudų prigimtį, jas lengviau sukontroliuoti, mažina energijos tiekimo išlaidas ir suteikia korektiškus signalus rinkos dalyviams. Gal ir Lietuvos šilumos ūkis turėtų būti skaidresnis?

LINK KUR KREIPIAMAS LIETUVOS ŠILUMOS ŪKIS?

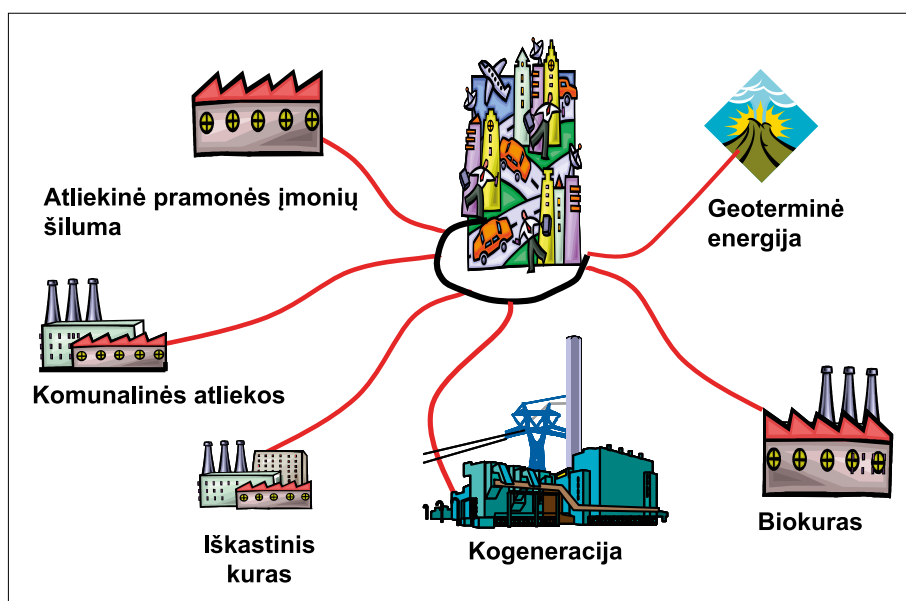
Planuojant šilumos ūkio pataisas ar ištiesą reformą pirmiausia reikėtų suformuluoti tikslą, link kurio sistemiškai, kompleksiskai ir kryptingai būtų einama. Lietuvos šilumos ūkis turbūt labiausiai reguliuojamas iš visų ES šalių, tad šilumos tiekėjų sprendimai ir veiklos rezultatai labiausiai priklauso nuo valstybinio reguliavimo taisyklių ar skiriamos paramos kryptingumo. Deja, šiandien Lietuvoje mažai kas įsivaizduoja, koks turėtų būti galutinai suformuotas ir racionalus Lietuvos centralizuoto šilumos tiekimo sektorius, atitinkantis vartotojų ir valstybės poreikius. O kaip be to galima daryti atskirus reformų žingsnius ar reguliavimo pakeitimus?

Vakarų Europoje centralizuotas šilumos tiekimas praktiškai nereguliuojamas (ribojamas tik leistinas pelnas), tačiau turi laisvai konkuruoti su kitais šildymo būdais. Daugumoje buvusių SSSR valstybių centralizuoto šildymo veikla detalai reguliuojama, įmonės subsidijuojamos, nes šilumos kainos orientuojamos į vartotojų mokumą – atlieka tam tikrą socialinės paramos funkciją. Lietuvoje, kaip ir kitose pereinamosios ekonomikos šalyse, kurios tapo ES narėmis, buvo siekiama vakarietiško modelio palaipsniui didinant šilumos tiekimo bendrovių ekonominį finansinį pajėgumą, patrauklumą investuotojams, suteikiama daugiau iniciatyvos laisvės ir galimybių užsidirbti, sparčiau didinant efektyvumą, diegiant pigesnio kuro rūšis, plečiant paslaugų spektrą ir t. t. Tam pasitelkta skatinamoji kainodara, mažintas reguliavimo intensyvumas. Galiausiai atnaujintos ben-

drovės turėjo tapti patrauklios vartotojams ir investuotojams, sugebėti konkuruoti tiekiant šilumą ir vėsumą, generuojant elektrą ir panašiai. T. y. ilgalaikėje perspektyvoje centralizuoto šilumos tiekimo sistemos, kaip ir Vakarų šalyse, turėjo tapti miestų energetinės infrastruktūros ašimi. Kaip rodo Šiaurės šalių patirtis, į tokias sistemas papildomai įkomponuojami dideli šilumos siurbliai, saulės kolektoriai, sezoninės šilumos akumuliacijos sistemos ir kiti modernių technologijų elementai. Tačiau tam šilumos tiekimo įmonės turi būti labai pajėgios ekonomiškai, aktyvios ir suinteresuotos tą daryti.

Lietuvoje, deja, atrodo, kad grįžtama atgal į planinės ekonomikos laikus, kai šilumos tiekimo bendrovių veikla vis labiau varžoma, detalai reglamentuojama VKEKK, o pelnas iš anksto numatomas įvairių socialinių programų finansavimui arba dažnai prarandamas dėl valstybinio reguliavimo klaidų. Lietuvoje reguliuojamas šilumos tiekimas tampa vis mažiau patrauklus, o pelno generavimas persikelia „už tvoros“, prisidengiant madingu „konkurencijos“ lozungu. Greičiausiai kils banga atsijunginėjimų, įsivedant „pigaus“ dujinio šildymo šaltinius, tačiau šilumos tiekėjai galės tik stebėti šį procesą. Už visas klaidas teks mokėti vartotojams ar valstybei.

Norint planuoti naujas šilumos ūkio reformas, reikėtų pradėti nuo išsamaus tikrųjų šilumos ūkio problemų tyrimo, išnagrinėti kaimyninių šalių patirtį, numatyti šilumos ūkio vietą Lietuvos energetinėje sistemoje, suformuluoti galutinius tikslus ir numatyti kelius, kuriais bus to siekiama. O tada jau

Centralizuoto šilumos tiekimo privalumai

galima imtis konkrečių pataisų ar reformų. Deja, dažnai tai daroma visiškai nesigilinant į tolimesnes pasekmes ir ilgalaikius tikslus.

Sekdami pažangiausiu Šiaurės šalių pavyzdžiu turėtume ne ignoruoti, o suteikti daugiau galimybių ir motyvacijos šilumos tiekėjams kurti kompleksines ir efektyvias centralizuoto energijos tiekimo sistemas.

Šilumos tiekėjai už kainų mažinimą turėtų būti atsakingi ne tik socialiai, bet ir suinteresuoti tai daryti ekonomiškai. Ar dabartinis reguliavimas tam padeda?

Lietuvos CŠT sektorius nuo 1990 metų nuėjo sudėtingą kelią, jo veiklą ir rezultatus labai veikia valstybės reguliavimo ir paramos mechanizmai. Jų kūrimas turėtų būti gerai

apgalvotas ir subalansuotas, dalyvaujant geriausiems šalies specialistams. Reikėtų glaudesnio bendradarbiavimo tarp politikų, valdininkų, šilumos tiekėjų ir specialistų, kad šis svarbus ir didelis šalies energetikos sektorius būtų toliau modernizuojamas, siekiant sukurti didžiausią naudą vartotojams bei šalies ekonomikai.

KAUNE ATIDARYTOS TRYS NAUJOS BIOKURO KATILINĖS

Ūdrys Staselka,
AB „Kauno energija“

2015 M. VASARIO MĖNESĮ ATIDARYTOS NAUJOS AB „KAUNO ENERGIJA“ PRIKLAUSANČIOS „INKARO“ IR PETRAŠIŪNŲ ELEKTRINĖS BIOKURO KATILINĖS BEI NAUJAS BIOKURO KATILAS BENDROVĖS „ŠILKO“ KATILINĖJE. NAUJAIŠ BIOKURO ĮRENGINIAIS PAGAMINTA ŠILUMA JAU PASIEKIA VARTOTOJUS.

„INKARO“ KATILINĖ

Rekonstruotoje „Inkaro“ katilinėje pastatyti 2 po 8 MW galios biokuro kūrenami vandens šildymo katilai bei bendras abiems katilams

4 MW kondensacinis ekonomizeris. Bendra įrenginių galia sudaro 20 MW. Jais galima pagaminti iki 10 proc. viso Kauno integruotame tinkle suvartojamo šilumos kiekio. Iki šiol, nuo 2000–ųjų metų „Inkaro“ katilinė buvo užkonservuota ir šilumos negamino.

Sutartis katilinės rekonstrukcijos darbams pasirašyta 2014 m. rugpjūčio 5 dieną. Mažiau, nei po 6 mėn. buvo pradėti katilų paleidimo-derinimo darbai ir jais pradėta gaminti šiluma. Planuota, kad objektas turės būti pridurtas užsakovui eksploatuoti 2015 m. kovą, tačiau tiek užsakovo, tiek ir rangovo pastangų dėka objektas pridurtas eksploatuoti anksčiau laiko.

Katilinė rekonstruota pagal Europos Sąjungos remiamą projektą „Inkaro kati-

linės rekonstravimas, keičiant naudojamą kurą į biokurą (projekto kodas VP3-3.4-ŪM-02-K-03-025)“, kuris vykdomas pagal Sanglaudos skatinimo veiksmų programos 3 prioriteto „Aplinka ir darnus vystymasis“ VP3-3.4-ŪM-02-K priemonę „Atsinaujančių energijos išteklių panaudojimas energijos gamybai“. Projektui skirta iki 6 mln. litų Europos Sąjungos struktūrinių fondų parama. Visa projekto sutarties vertė – 4,08 mln. Eur (14,07 mln. Lt) be PVM.

Pagrindinis projekto tikslas – dar labiau sumažinti bendrovės palyginamąsias šilumos gamybos sąnaudas ir, tuo pačiu, galutinę vartotojams tiekiamos šilumos kainą.

PETRAŠIŪNŲ ELEKTRINĖS BIOKURO KATILINĖ

AB „Kauno energija“ priklausančioje Petrašiūnų elektrinėje pagal projektą „Petrašiūnų elektrinės rekonstravimas, keičiant naudojamą kurą į biokurą (I etapas)“ (projekto kodas Nr.VP3-3.4-ŪM-02-K-03-007) įrengti 2 po 12 MW biokuro kūrenami vandens šildymo katilai bei bendras abiems katilams 6 MW kondensacinis ekonomizeris. Bendra naujų įrenginių galia sudaro 30 MW. Jais galima pagaminti iki 12 proc. viso Kauno integruotame tinkle suvartojamo šilumos kiekio.

Projektas vykdomas pagal Sanglaudos skatinimo veiksmų programos 3 prioriteto „Aplinka ir darnus vystymasis“ VP3-3.4-ŪM-02-K priemonę „Atsinaujančių energijos išteklių panaudojimas energijos gamybai“. Jam patvirtinta iki 6 mln. litų Europos Sąjungos struktūrinių fondų parama. Visa projekto

„Inkaro“ katilinė